

Rapportage Productiegroep Groen BurgerPanelRotterdam

januari - juni 2007

GROEN<WIT>GROEN

Wat vinden de Rotterdammers van het groen in hun wijk?

Missie

Het BurgerpanelRotterdam toetst kritisch en onafhankelijk de beleving van de Rotterdammers wat betreft de dienstverlening van de gemeente Rotterdam. Het panel wil hiermee een positieve bijdrage leveren aan het leefklimaat van de stad.

Rotterdam, 3 juli 2007

BurgerPanelRotterdam Productiegroep Groen
Ingeborg Absil, Winifred Broeder, Maria Maagdenlijn-Esquivel, Pim Janse, Til van Maurik,
Baukje Meijer, Ans Olie, Gunlay Dag, Tiny van Raaij, Ruud Schürmann, Marijke Trost, Femia
Winkelman, Adriaan Zijlmans, projectleider Mo Smit (SONOR)

BurgerPanelRotterdam
Postbus 3226
3003 AE ROTTERDAM
t 06 11492855 en 06 43877939
e info@burgerpanelrotterdam.nl
w www.burgerpanelrotterdam.nl

INHOUD

	Bladzijde
Inleiding	3
DE WERKWIJZE	
GROEN<WIT>GROEN	4
Beleving?	
<i>De belevissen van de Groengroep</i>	5
1. <i>Wat kom ik tegen aan groen?</i>	
2. <i>Wat doe ik ermee?</i>	
3. <i>Wat valt me op?</i>	
De groengesprekken	8
OP LOCATIE	
En daar sta je dan! In Bospolder-Tussendijken	9
De plek	
De contacten, wat levert het op?	
Zaken die opvielen	
Wat cijfers	
En daar sta je dan! Op de Kop van Zuid	11
De plek	
De contacten, wat levert het op?	
Zaken die opvielen	
Wat cijfers	
En daar sta je dan! In het Lage Land	13
De plek	
De contacten, wat levert het op?	
Zaken die opvielen	
Wat cijfers	
CONCLUSIES & AANBEVELINGEN	
Conclusies	15
Aanbevelingen	17
BIJLAGEN	
1. Voorbeeld leidraad/vragen groengesprekken	19
2. Uitnodiging wijkbewoners	20
3. Geraadpleegde literatuur	21
4. Cijfers groengesprekken	21

Inleiding

Openbaar Groen in Rotterdam: onderzoek waarnaar ...? onderzoek wat en hoe ...?
De Productiegroep Groen (ook wel de 'Groengroep' genoemd) van het BurgerPanelRotterdam kwam voor een eerste verkenning over het gekozen onderwerp 'groen' bijeen op 16 januari 2007. Één ding werd daarbij al gauw duidelijk: het onderzoeksterrein 'groen' is groot! In snel tempo kwamen alle facetten op macroniveau los: ecologische aspecten, effecten met betrekking tot gezondheid, klimaatverandering, waterhuishouding. Kortom, 'groen in Rotterdam' bleek een belangrijk onderwerp. Maar ... hoe ervaren de panelleden, burgers van Rotterdam, het openbaar groen in de stad zelf?
Wat doen wij ermee?
Wat komen wij (ergens) onderweg tegen?
Wat valt ons op?

De persoonlijke belevingen van de panelleden bleken divers te zijn. Vragen kwamen op als:
Hoe is (en was) de visie van het Rotterdamse Gemeentebestuur?
Wat zijn de resultaten van het Openbaar Groenbeleid in Rotterdam?

Om inzicht te krijgen hierin hield Marc Soeterbroek van de dienst d S+V een inleiding over de ontwikkeling van het Rotterdamse openbare groen. In de loop van vele eeuwen Rotterdam veranderde de visie op de stad, de burgers, de openbare ruimte en dus ook op het openbare groen. Wat dat laatste betreft is dat duidelijk merkbaar in Rotterdam: er zijn grote verschillen in kwantiteit en diversiteit.

Diverse beleidsstukken zoals het Groenplan Rotterdam Uitvoeringsprogramma 2005 en het Meerjaren Investeringsprogramma Buitenruimte 2006-2020 werden geraadpleegd. En ook de recent verschenen Concept-Stadsvisie Rotterdam 2030, waarin speerpunten (onder andere 'Meer bomen') en consequenties van het beleid voor de openbare ruimte (onder andere 'Meer geld voor beheer') aan de orde komen.

Terug naar de beleving! In zo'n drie/vier maanden dient een productie van het BurgerPanelRotterdam afgerond te kunnen worden, mede daarom werd besloten om dicht bij huis te blijven en het accent te leggen op *de beleving van het Rotterdamse groen* met het stellen van vragen als:

Zijn er verschillende belevingen in de verschillende stadsgedeelten?
Hoeveel belang kennen Rotterdammers toe aan hun openbaar groen?
Hoe waarderen, hoe gebruiken zij het openbaar groen?

Het bleek tijd geworden om 'goede groengesprekken' te houden in drie heel verschillende wijken van Rotterdam en wel in:

- een oude wijk: Bospolder-Tussendijken;
- een naoorlogse: Het Lage Land;
- een nieuwe: De Kop van Zuid.

In de door de groep gemaakte Virtuele Wandeling (zie www.burgerpanelrotterdam.nl) valt het allemaal mee te beleven.

Leeswijzer

De Rapportage GROEN<WIT>GROEN van het BurgerPanelRotterdam is ingedeeld in drie hoofdstukken. In het eerste deel wordt beschreven hoe de Productiegroep Groen te werk is gegaan, in het tweede wordt verslag gedaan van alle contacten met (mede)wijkbewoners en het derde deel - last but not least - bevat de conclusies en aanbevelingen.

De cursieve *groene* tekst is illustratief bedoeld, en geeft letterlijk de eigen ervaringen en gedachten van de 'Groengroep'leden weer. Net als de opgetekende uitspraken die hier en daar – ook in het *groen* – te vinden zijn.

DE WERKWIJZE

GROEN<WIT>GROEN

De kleuren waaruit de Rotterdamse vlag is opgebouwd, symboliseren prachtig wat de dertien leden van de Productiegroep Groen van het BurgerPanel aantroffen toen zij op zoek gingen naar de groenbeleving van de medeburgers. Dus GROEN<WIT>GROEN werd de titel voor hun Rotterdamse groenverkenning. Is Rotterdam nou groen, wit of toch best wel groen?

Beleving?

“ Wat heb ik nou voor gras onder m'n voeten?” Ja, dat is beleving!

Na uitvoerige voorbesprekingen was de slotsom dat er geen statistieken opgelepeld moesten gaan worden over hoeveel vierkante meter gras er in die of die wijk ligt of hoeveel bomen er binnen de gemeentegrenzen staan. Daar is al (meer dan) genoeg van en of die vlag nou de lading dekt, is nog maar de vraag. Nee, het werd fijntjes anders aangepakt.

Uitgangspunten werden: Groen, wat vinden we daar nou van? Zien we dat groen eigenlijk wel? Gebruiken we het en waarvoor? Kloppen de vooroordelen of juist niet?

De Groengroep ging aan de slag met eerst zelf eens goed rond te kijken en de eigen groenbelevissen te noteren. De opdracht was om op een werkdag en een dag in het weekend de volgende drie vragen te beantwoorden:

1. Wat kom ik tegen aan groen?
2. Wat doe ik er mee?
3. Wat valt me op?

Rotterdam is groen vanuit de lucht, maar we leven op straat!

De belevenissen van de Groengroep

1. Wat kom ik tegen aan groen?

Tijdens mijn werk kom ik weinig opvallend groen tegen. Op sommige kademuren groeien bijzondere mossen of kleine plantjes en op een enkele plaats weigert een jonge boom of heester zich te laten beperken in zijn groei.

Op weg naar mijn werk kijk ik dan toch bewuster naar 'groen'. Wat ik zie zijn dan veel bomen en ik zeg bewust veel. Ik rij, met mijn fiets, langs een aantal nieuwbouw locaties van enige jaren, en ben me er dan pas van bewust dat er bomen voor staan. En geen kleintjes. In januari associeer ik "groen" niet direct met wat ik zie. De bomen zonder bladeren zien er bruin en kaal uit. En in heel wat straten is er mede hierdoor weinig 'groen' te zien.

Bij de breedstoepers zie je smalle geveltuintjes die door hun krappe maat er wat armetierig uit zien. Bij de smalstoepers zie je geen enkele geveltuin en ook geen boom terwijl dat de meest zonnige zijde is. Het ritme van de groenbakken is niet over de hele lengte van de laan doorgezet. Kennelijk is ook de invloed van een wijkwerker maar zeer beperkt en het geld voor goede burgerinitiatieven is beperkt. De laan is dus half groen geworden en daarmee weer wat armoeïg in aanblik.

Al deze gebieden hebben erg veel snippergroen. Onduidelijke restgebieden, ruimtes die noch tot ene zijde noch tot de andere zijde behoren. Geen plek hebben als verblijfsgebiedje, geen bijdrage leveren aan de natuur en als kijkgroen te marginaal zijn. Als je er goed op gaat letten zijn er overal de stad heel veel plekken met dit soort restgroen.

Ik heb op een aantal dagen met meer belangstelling dan anders naar het "groen" gekeken en ben tot de conclusie gekomen dat er ontzettend veel hele kleine stukjes gras zitten op hoeken van straten, tussen de tramrails, op randjes langs de weg of tussenbermen van een bredere straat.

Er zijn verspreid veel groene veldjes met af en toe goed onderhouden bloemperkjes. Alles ziet er ruimtelijk en verzorgd uit.

Uitkijkend op een plantsoen van gras met grote bomen, en verder ook veel groen om ons huis heen, voel ik me bevoorrecht. Het plantsoen is een uitloper van het Rozenburg Park(je) dat weer aansluit bij het Kralingse Bos. Het parkje wordt intensief gebruikt: door hondenbezitters, wandelaars, bankjeszitters, eendenvoerders, alcoholisten, scholieren, amateurvoetballers, zwervers, kleuterklasjes, barbecueërs, moeders met kinderen, et cetera.

Ik ben altijd erg blij als ik tramrails op gras zie; dat verzacht het vele steen erom heen.

Naar buiten: wat een wind, wat een regen, te veel om te willen zien. Advies via de radio : thuis blijven. Doe een gedeelte van de gordijnen dicht om dit alles niet steeds te hoeven zien. Toch neem ik waar dat de bomen zwaaien en kreunen onder het geweld. De uitgebloeide resten van planten buigen diep voor deze storm. En dan gaat er een boom met wortels en al om.

2. Wat doe ik er mee?

Ik geniet van het wisselende beeld dat de bomen mij bieden, de schaduw en de koelte op een warme dag, het stof dat zij binden en de frisse lucht die zij in een boomvriendelijke omgeving produceren.

In het weekend loop ik mijn wekelijkse wandeling door het Kralingse bos. Mede door de storm ziet het bos er wat wild uit. Maar dat associeer ik ook met een natuurlijk uitstraling.

Ik kan niet zeggen dat ik iets met het groen doe maar het maakt de omgeving frisser. Ik heb zelf geen hond om van de hondenuitlaatplaats gebruik te maken!

Misschien moet ik de gemeente schrijven dat er een 'meldpunt onzorgvuldig boombeheer' zou moeten komen, iets vergelijkbaars als het aanschrijvingsbeleid voor slecht woningbeheer. Maar gelijktijdig ook dat er voor dit soort erfgoedgebieden, waar niemand zich verantwoordelijk voor lijkt te voelen, een fonds zou moeten komen voor onderhoud van het grote groenbestand.

Aan het groen dat ik tegenkom erger ik me vooral door het slechte onderhoud, ook op de mooie plekken zoals de singel, vanuit huis is het wel genieten van het uitzicht. Doordat het uitzicht op de eerste verdieping is, zie je het rommelige beeld op straatniveau niet/minder en komt het prettiger over.

Ik ga naar het winkelcentrum en zie dat de krokussen, het zijn er ontzettend veel, op de middenberm tussen de autowegen, op het punt staan om open te gaan. Veel gele en op een volgend stuk witte en ook de lage narcissen zie je er aan komen. Dit maakt je blij en je zou de daarvoor verantwoordelijke ambtenaren willen bedanken.

3. Wat valt me op?

Veel stadsbomen leiden een tweederangs bestaan. Vrijwel alle ingrepen in het stedelijk milieu krijgen voorrang boven het belang van het groen. Er staan veel bomen maar de meeste zijn van recente aanplant. Grote en volwassen plekken met groen zijn schaars in Rotterdam

Het onnozele plekje groen op het Noordereiland ligt bovenop de spoortunnel, een locatie die de vastgoedmaatschappij van de BV Rotterdam graag als kantoorlocatie wil ontwikkelen. Bewoners en omwonenden willen dit stuk eiland inrichten tot parkje. Het is de enige plek in de buurt waar aaneengesloten groen bestaat. Het destijds zwaar 'bevochten' wijkpark in de wijk Feijenoord dreigt opgeofferd te worden aan nieuwbouw.

Opnieuw wordt bevestigd hoe een enkele boom een enorme impact heeft op de beleving van de omgeving. Dat geldt dus ook voor een kale straat of binnenhof. Binnen het stedelijk weefsel van de stad is plek zat om de stad waanzinnig vol te zetten met bomen

Het is dringen op een mooie zonnige dag. Het Kralingse Bos is bij uitstek de grote weekenduitloop voor veel stedelingen. De promenade langs de oostzijde van plas is een weldaad en voldoet optimaal. Deze route zou een vervolg moeten krijgen langs de noordrand in aansluiting op de bestaande westrandpromenade.

Wat me opvalt is dat als je kritisch kijkt, je tot de conclusie moet komen dat het er in deze tijd van het jaar allemaal goed uit ziet. Natuurlijk groeit er 's winters geen onkruid maar op de meeste plaatsen kan je zien dat het aan het eind van de zomer of in de afgelopen maanden bijgehouden is. Daarmee bedoel ik dan dat er heggen geknipt zijn en bomen en struiken veelal gesnoeid in afwachting van het voorjaar. Dat er nog nooit zo snel en veel gebouwd wordt in deze voorheen toch heel authentiek woongebied met veel verlies aan groen en mooie oude bomen.

Heb goed rondgekeken laatste week, onderweg in Rotterdam. Er is veel 'klein' groen, dat valt op. Dat ziet er soms wat scharminkelig uit, met zwerfvuil in de doornige struikjes en zo. En vooral: erg saai, weinig kleur ook.

Veel stenen, weinig variatie, matig onderhoud.

Mijn wijk Delfshaven heeft niet veel groen; soms is het 'klein maar fijn'. Over Park 1943 kan ik alleen maar zeggen dat het functioneel is. Leuk is anders.

De groengesprekken

Door de genoteerde belevenissen van de eigen waarnemingen werd het de Groengroep duidelijk dat de gestelde opgave niet gering was. Over groen heeft iedereen wel een mening, maar hoe voorkom je dat het een herhaling van zetten en klachten wordt?

Besloten werd met het houden van 'goede groengesprekken' te achterhalen wat de andere Rotterdammers vinden van het groen in hun wijk. Om de gesprekken enigszins te kunnen stroomlijnen en de resultaten te kunnen vergelijken werden een aantal aandachtspunten opgeschreven en stellingen geformuleerd.

De groengesprekken werden gevoerd op drie plekken in de stad, drie wijken die staan voor drie tijdperken in de recente geschiedenis van Rotterdam. Drie wijken ook met een andere opbouw, zowel van bebouwing en openbare ruimte als van de bevolking. Een oude 'volkswijk', een uitbreidingswijk en een recente nieuwbouwwijk.

Gekozen is voor Bospolder-Tussendijken, het Lage Land en de Kop van Zuid.

Via bewonersorganisaties en wijkcentra werden uitnodigingen voor 'een goed groengesprek' verzonden. Ter plaatse werden 'terrasjes' en de thee/koffievoorziening geregeld.

Vanzelfsprekend ga je niet met lege handen het veld in, maar bereid je je zo goed mogelijk voor op de ontmoeting met je medeburgers. Zo was er het formulier met de stellingen en aandachtspunten, en de folder die nieuwsgierigen een beeld kon geven wie en wat er achter de naam BurgerPanelRotterdam schuil gaat. De gratis entreebewijzen voor het Aboretum Trompenburg als blijk van waardering voor de gesprekspartners vielen bij velen in goede aarde.

De bodywarmers (met BurgerPanelRotterdam-logo) en de badges met naam droegen zeker bij aan een professionele uitstraling van het panel.

Er is (te) weinig geld voor het groenbeheer. Zou daarom de term 'natuurlijk beheer' zijn ontstaan?

OP LOCATIE

En daar sta je dan! In Bospolder-Tussendijken

De plek

Daar sta je dan, met zo'n acht panelleden op een zaterdag rond het middaguur in Bospolder-Tussendijken in de Grote Visserijstraat tegenover de markt. Het is er druk, niet alleen vanwege de markt maar ook door een gigantische braderie op de Schiedamseweg. Een beetje onwennig met klembord en goede bedoelingen en in je achterhoofd de opmerkingen en vragen die in de voorbereiding de revue passeerden.

De mensen die je aanspreekt zijn vrijwel zonder uitzondering vriendelijk en best van zin om aan jouw onderzoek mee te werken, alleen..... De één is druk met de boodschappen, de ander komt zo terug, een derde wil graag maar begrijpt 't niet! Maar met het nodige doorzettingsvermogen en een lichte vorm van 'stalken' komt er toch een flink aantal gesprekken uit. Achteraf blijken het er die middag tachtig te zijn.

De contacten, wat levert het op?

Bij het uitwisselen van de ervaringen bleek dat de contacten met de 'ondervraagden' heel verschillend van inhoud waren. Variërend van goed geïnformeerde of actieve bewoners tot mensen die er kort woonden of niet zo'n uitgesproken mening hadden. De voorbereide teksten bleken bij sommigen niet aan te slaan en vroegen ter plaatse om aanpassing en improvisatie.

Eenmaal in gesprek blijken veel mensen erg goed op hun omgeving te letten en daar ook een oordeel over te hebben. Zij wilden dat graag delen. Anekdoten en bijzondere ervaringen zo maar ergens midden op straat!

Bevestigd wordt dat het groengevoel slecht afgemeten kan worden aan het aantal vierkante meters gras of het aantal bomen. Gras vinden velen de saaiste vorm van groen die er is. Wel fijn om op te spelen of in de zon te liggen maar dat kan vaak niet omdat er ook honden worden uitgelaten. Nee, dan liever meer bomen (bloeiende) en fruitbomen en lekker veel kleur. Uit vele monden komen lovende woorden over die bakken met kleurige bloemen er in. Dat zet zoden aan de dijk!

Bij bomen gaat het niet om aantallen maar om de grootte, de variaties, de schaduw, de bloesem, enzovoort.

Onontkoombaar is de kritiek. Forse kritiek zelfs. Zo vertellen veel mensen dat er regelmatig volwassen groen sneuvelt vanwege bouwactiviteiten, herindelingen of wat dan ook. Veel te makkelijk en veel te vaak lijkt de zaag in volwassen bomen gezet te worden. Wat in tientallen jaren is gegroeid is binnen tien minuten omgezaagd en keert niet weer ... Van burgers wordt verwacht dat zij met respect omgaan met het groen, van de overheid wordt een zelfde houding verwacht!

Ja, Rotterdam heeft veel groen: verborgen groen, gebruiksgroen, schaamgroen, snippergroen, grasgroen, vaalgroen, bomengroen, ga zo maar door. De stad is op de goede weg, maar het kan beter!

Nog beter luisteren naar de mensen op straat en in de buurt. Alle inwoners zijn deskundigen én gebruikers.

Zaken die opvielen

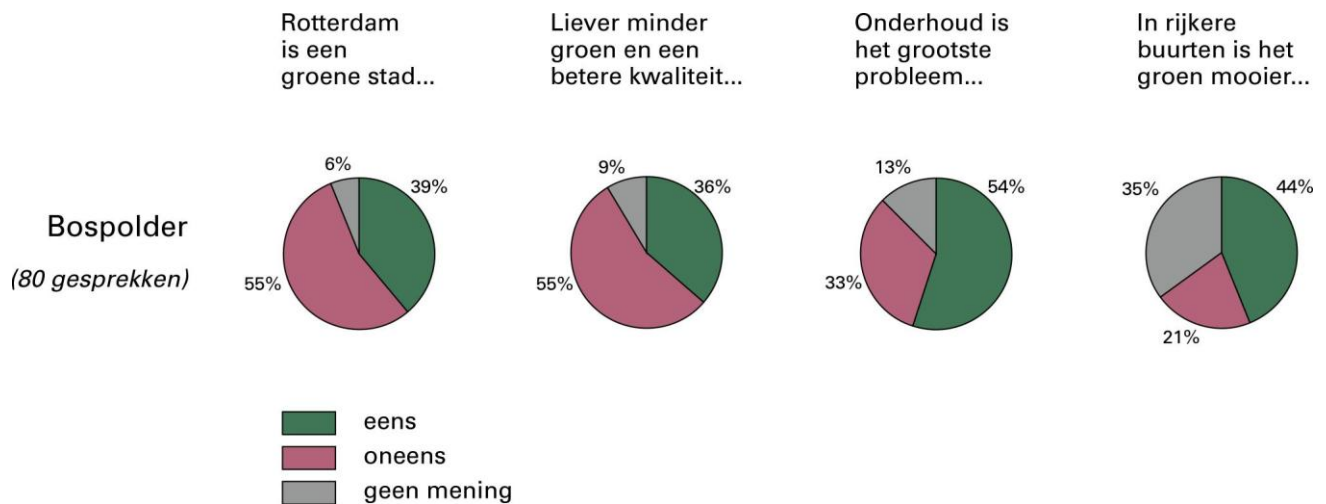
Tijdens de nabespreking en het verwerken van de ingebrachte gegevens vielen enkele zaken direct op:

- Het algemene beeld van het groen is positief;
- De (stads)parken worden veel gebruikt en gewaardeerd, mensen zien kwaliteitsverbetering;
- Het onderhoud wordt gewaardeerd maar kan beter worden afgestemd op de lokale situatie;
- Aan de betrokkenheid en/of vakkennis van de groenwerkers wordt met enige regelmaat getwijfeld;

- Dat het er hier en daar 'niet uitziet' komt vaak door de bewoners/gebruikers. Daar valt haast niet tegenop te werken (rommel achterlaten, vernielingen, e.d.);
- Op diverse plaatsen worden eenvoudige voorzieningen als zitgelegenheid of afvalbak gemist;
- Er wordt weinig geklaagd over een tekort aan groen. Hoe meer, hoe beter is vaker te beluisteren;
- Groen wordt als positief ervaren, maar 'te groen' is saai. Er is behoefte aan meer kleur en variatie;
- Zelf een handje toesteken bij beheer of onderhoud is voor meerderen geen probleem;
- Op veel plaatsen drukken de honden een negatief stempel op de groenbeleving van anderen.

Wat cijfers

In Bospolder-Tussendijken zijn 80 groengesprekken gevoerd. Gesprekken over het groen van de wijk, de belevenissen en ervaringen. Het gesprek eindigde steeds met vier stellingen waarop de gesprekspartners konden reageren met 'eens', 'oneens' of 'geen mening'. Deze gegevens zijn helder weer te geven in cijfers en grafieken.

Ontwerp en uitvoering: de details zijn belangrijk!

En daar sta je dan! Op de Kop van Zuid

De plek

Op een zaterdagochtend op de Vuurplaat op de Kop van Zuid voor een grote supermarkt is het winderig maar gelukkig droog. Zo'n vijf panelleden van de Productiegroep Groen trekken hun bodywarmers aan en gaan aan de slag.

Als eerste viel op dat het makkelijk was om met mensen een gesprek over het groen in de buurt te hebben. De combinatie met stoel/tafeltje en kopje koffie werkte goed. In alle gevallen waren de gesprekspartners blij verrast met het panelcadeautje (toegangkaart Arboretum)!

De contacten, wat levert het op?

De tevredenheid over het groen is wisselend. Niemand is geheel negatief. Ongeveer helft wil meer groen, de andere helft vindt de kwaliteit belangrijker. Door veel bewoners wordt de wijk letterlijk te groen gevonden. Men mist kleur ofwel bloemen/bloeien struiken in de wijk. Het onderhoud vindt bijna iedereen goed. De gebruiker wordt gezien als het probleem (mocht er een probleem zijn). Hondenpoep is ook hier ergernis nummer 1. Vooral op de grasvelden bij de school de Wissel, wordt dit als ergerlijk ervaren. Hier worden ook bankjes/zitplekken (met rugleuning!) gemist. Als park is het parkje bij de school de Wissel het populairste, gevolgd door het Witteveenpark. Wordt het mooi weer, dan gaan de meeste naar het Kralings Bos. Alternatieven zijn het Zuiderpark, Barendrecht, Volkstuin of het Park. De vraag over mooier groen in rijkere buurten wordt verschillend beantwoord. Als men het eens is met de stelling wordt wel door bijna iedereen het Witteveenpark als voorbeeld genoemd van mooier groen in een betere buurt. De scheiding tussen het groen in de buurt ten noorden van Vuurplaat en ten zuiden wordt dan ook door enkele bewoners expliciet genoemd. Opvallend was dat een aantal mensen meteen enthousiast was om mee te werken.

Tenslotte is - naast meer bankjes en minder hondenpoep - de wens vooral schonere grasvelden en meer speelgelegenheden voor kinderen. Een aantal bewoners was zeer bezorgd over de plannen van de gemeenten om het parkje bij de school vol te bouwen. Er is al weinig open ruimte in de wijk, dus laat vooral dit parkje niet verdwijnen!

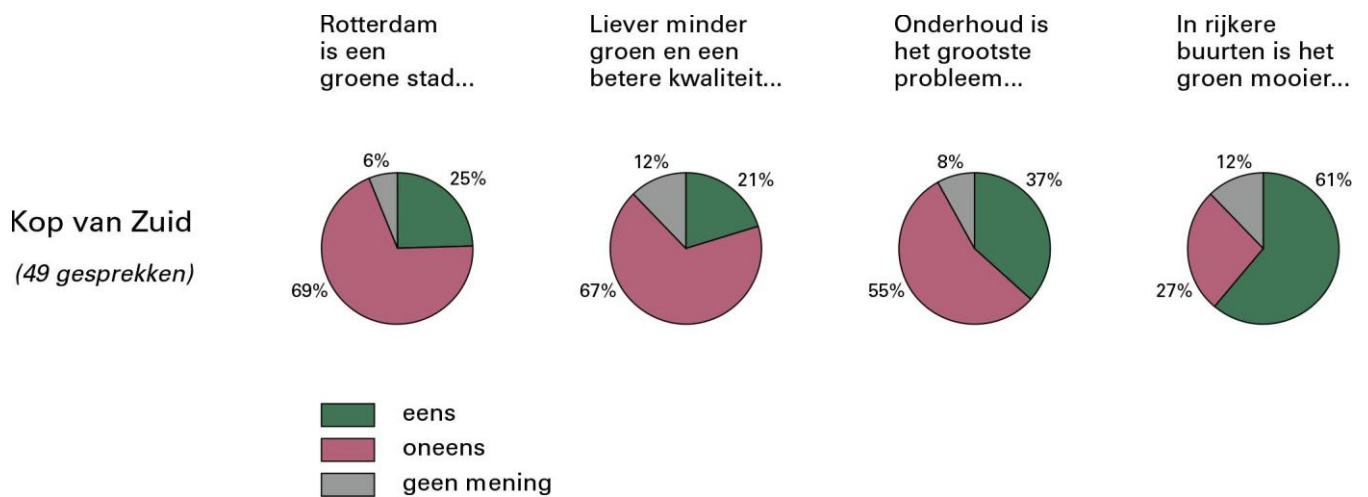
Zaken die opvielen

- Het dichtstbijzijnde groen is voor volwassenen geen gebruiksgroen of recreatiegroen;
- Groen moet vaak wijken voor woningbouw. Met het voorbeeld van de plannen voor Parkstad;
- Voor genieten gaat men naar de grotere groengebieden binnen of buiten Rotterdam. Het Kralingse Bos wordt daarbij vaak genoemd;
- De gebruiksdruk op de dichtstbijzijnde parkjes en grasveldjes is erg groot;
- Meer kleur en variatie;
- Er is een tweedeling in de wijk tussen het rijkere en het armere gedeelte;
- Er zijn te weinig bomen.

Er is een verschil tussen hoe het bedacht is en het gevoel bij hoe het in de praktijk eruit ziet!

Wat cijfers

Op de Kop van Zuid zijn 49 groengesprekken gevoerd. Gesprekken over het groen van de wijk, de belevenissen en ervaringen. Het gesprek eindigde steeds met vier stellingen waarop de gesprekspartners konden reageren met 'eens', 'oneens' of 'geen mening'. Deze gegevens zijn helder weer te geven in cijfers en grafieken.

Het groen is ongelijk verdeeld over de stad!

En daar sta je dan! In het Lage Land

De plek

In het winkelcentrum aan het Marinus Bolkplein is al snel duidelijk dat de mensen in het Lage Land het groen heel erg belangrijk vinden. Dit bleek de leden van het BurgerPanel direct bij het aanknopen van de gesprekken. Als de Groengroepleden maar de woorden 'groen in de wijk' lieten vallen, was vrijwel iedereen bereid het gesprek aan te gaan. Bij "Mag ik u wat vragen" of "Woont u in deze wijk" was dat merkbaar minder. Mensen vonden het erg goed dat het BurgerPanel Rotterdam het beleven van het groen onder de aandacht van de gemeente bracht. Sommigen kwamen speciaal langs omdat zij de aankondiging van 'de goede groengesprekken' hadden gelezen en hun verhaal wilden doen.

De contacten, wat levert het op?

Iedereen heeft groen in zijn directe omgeving, in elke straat staan in de wijk het Lage Land bomen. Bloembakken daarentegen bijna niet. Er zijn weinig klachten over het onderhoud van zowel het openbaar groen als de eigen tuinen. Wel jammer is het dat de tuintjes van de nieuwbouwhuizen vaak snel worden bestraat (onderhoudsarm) en zo niet erg groen zijn. Het Kralingse Bos en het Prinsenveld zijn beide dichtbij en worden door bijna iedereen genoemd.

De ondervraagde mensen genieten van hun groene woonomgeving, vinden het een reden om in het Lage Land te wonen of te blijven zelfs als het huis minder goed bevalt.

Het onderhoud wordt over het algemeen als goed ervaren maar selectief. Er is een verschil binnen de wijk.

Het meeste waarderen de bewoners hun eigen groen (tuin of balkon) of het groen van het Kralingse Bos en het Prinsenveld. Voor sommige oudere mensen zijn de parken te ver weg. Slechts één persoon noemde het groen in de wijk en het Prinsenveld saai. Een paar mensen vonden dat er te weinig bankjes zijn.

Wat men met het groen wil doen, varieert nogal. Sporten is er één, wandelen wordt genoemd. Een man ziet mogelijkheden om het groen meer in educatie te betrekken. En het openbare groen zou ook voor de voedselproductie ten nutte gemaakt kunnen worden, dat is nu vrijwel weg uit de stad, maar was vroeger, ook op scholen heel gebruikelijk.

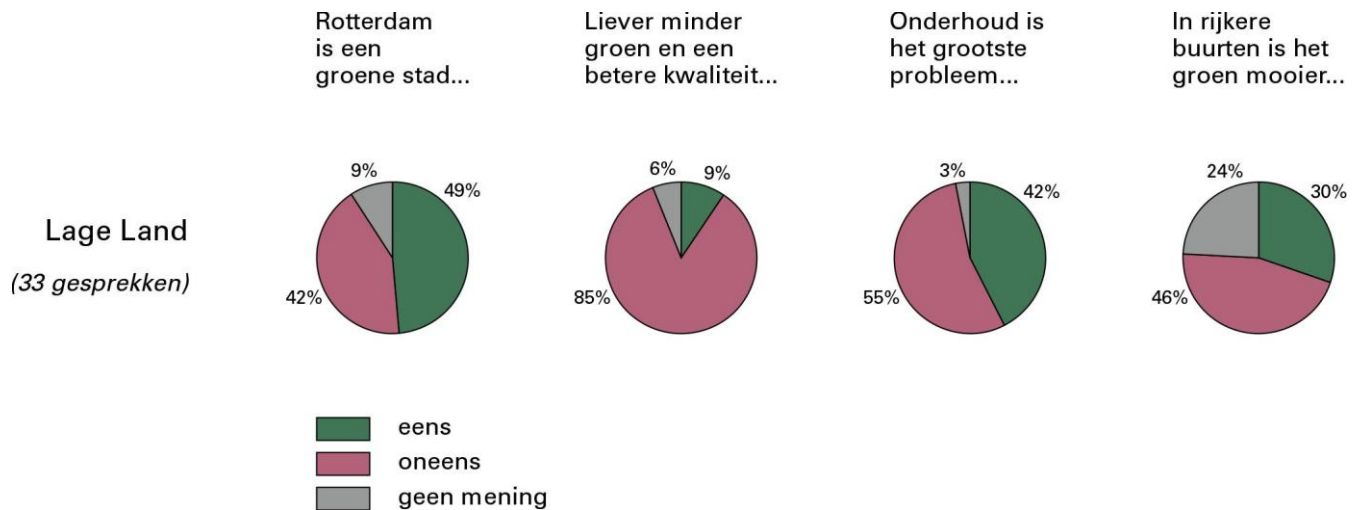
Niemand in het Lage Land wil minder groen en betere kwaliteit, men wil eerder méér groen. Het onderhoud wordt niet als een probleem ervaren, het is nu niet slecht en omdat het groen belangrijk is, moet hier gewoon geld voor beschikbaar zijn, vindt men.

Zaken die opvielen

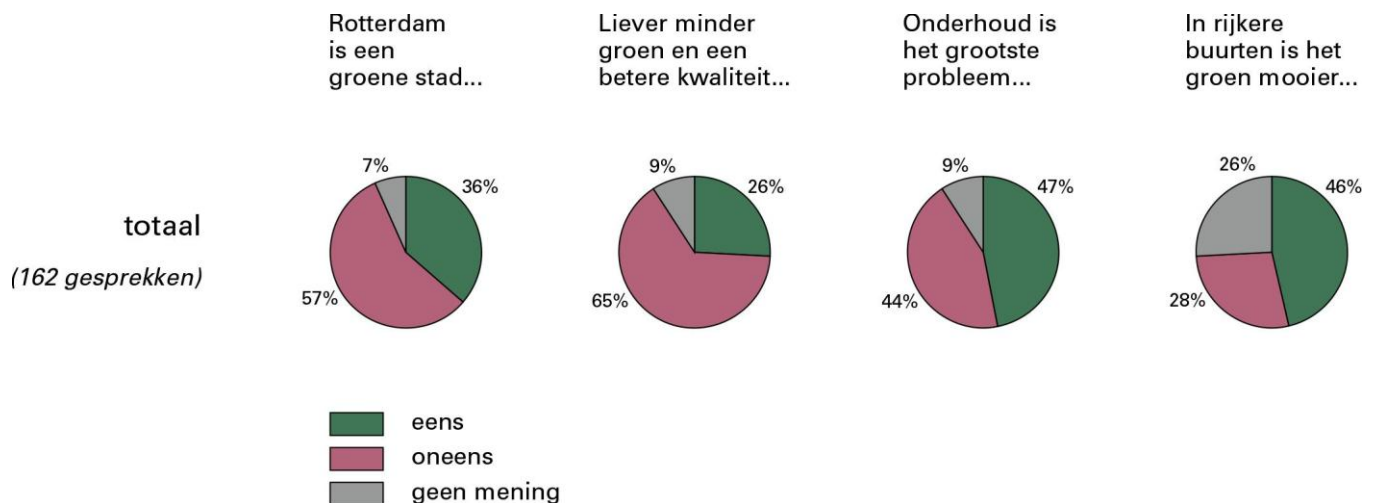
- Het lokale groen wordt positief beoordeeld en zeer gewaardeerd. Er is veel van en er zijn veel (goed) onderhouden tuinen en parken in de omgeving;
- Velen recreëren in het groen in de directe omgeving (waaronder het Kralingse Bos);
- Meermaals is het saaie karakter genoemd. Meer kleur en variatie wordt gewenst;
- Onderhoud is niet slecht maar gaat gebukt onder het gebrek aan deskundigheid/betrokkenheid bij de uitvoerenden en aan visie bij de aanleg/beheer;
- Verschillen tussen diverse beheerders/eigenaren (te veel beheerders ook);
- Duidelijk waarneembare verschillen in kwaliteit per locatie;
- Mechanisatie onderhoud bevordert kwaliteit niet;
- Voorzieningen zoals toilet of bankjes of afvalbakken worden op diverse plaatsen gemist;
- Totaalindruk van meerdere mensen over het groen in Rotterdam is positief;
- Onderhoud en beheer verdienen meer aandacht.

Wat cijfers

In het Lage Land zijn 33 groengesprekken gevoerd. Gesprekken over het groen van de wijk, de belevenissen en ervaringen. Het gesprek eindigde steeds met vier stellingen waarop de gesprekspartners konden reageren met 'eens', 'oneens' of 'geen mening'. Deze gegevens zijn helder weer te geven in cijfers en grafieken.

Totaal van de reacties op de stellingen van de 162 groengesprekken.

CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

Conclusies

Op basis van de 160 groengesprekken en de eigen ervaringen van de Groengroepleden zijn de volgende conclusies te trekken:

= **GROEN<WIT>GROEN.**

Rotterdam is op papier groener dan steden als Den Haag en Amsterdam. Groen is echter niet de eerste associatie die bewoners hebben bij de stad Rotterdam. Voor bewoners telt de beleving en ervaring. Groen in zijn diverse verschijningsvormen wordt hoog gewaardeerd, geeft een grote betrokkenheid en is, kortom, van grote waarde voor het leefklimaat in de stad. Groen dicht bij huis in welke wijk dan ook, is daarbij de eerste graadmeter voor Rotterdammers.

= **Het kleine groen is belangrijk.**

Burgers zijn niet ontevreden over het groen in hun wijk. Belevingen liggen niet aan de oppervlakte, een vraag als 'hoe ervaart u het groen' is lastig maar bij doorvragen of concreter maken komen vele ervaringen en voorbeelden naar boven hoe belangrijk en prettig 'groen' is. Mensen zijn begaan met het gemeenschappelijk groen en het gevoel voor de eigen verantwoordelijkheid daarbij is groot.

= **Meer kleur en variatie.**

De belangrijkste kanttekening bij groen is dat het té groen is. Meer kleur en variatie werd door iedereen genoemd. Saai en eentonig is de kritiek. Meer kleur met bloemen, bloeiende struiken en bomen en met variatie bedoelt men "eens wat anders dan groene kale grasvelden". Ideeën voor ander groen waren schooltuintjes op de speelplaats, groentetuintjes in de buurt en dergelijke.

De inrichting van het huidige kleine groen kan beter, veel straten zouden hiermee fleuriger en aangenamer worden.

= **Het onderhoud.**

Ook over het onderhoud is men niet ontevreden. Opvallend was dat burgers hierbij ook hun eigen verantwoordelijkheid aangaven. De gebruikers maken het vuil en gaan er slordig mee om. Daarbij gaat het eigenlijk niet over het onderhoud van het groen maar over het beheer. Het zwerfvuil, vernielingen en hondenpoep zijn dan de ergernissen. Het ontwerp nodigt wel of niet uit tot vervuiling. Zo worden incidentele plantenbakken sneller als afvalbak gebruikt dan een hele reeks van bloembakken. De kanttekeningen bij het onderhoud zijn

- er wordt selectief mee omgegaan; verschil in kwaliteit van het onderhoud;
- de betrokkenheid, inzet en vakkennis van de groenmedewerkers lijken achteruit te zijn gegaan;
- mechanisch onderhoud komt de kwaliteit niet ten goede.

= **Druk gebruik van de parken.**

De parken worden hoog gewaardeerd. Men gaat er regelmatig heen, er wordt veel gebruik van gemaakt door de verschillende doelgroepen. De kanttekening hierbij is het gemis aan enkele voorzieningen zoals toiletten, afvalbakken en barbecueplaatsen.

De kleine buurtparkjes zijn prettig, maar in het gebruik zijn dit speelplaatsen voor kinderen of hondenuitlaatplekken geworden en dus niet meer aantrekkelijk om (rustig) te genieten van het groen. Het gebrek aan bankjes werd ook hier regelmatig genoemd.

= Groen delft het onderspit.

“Groen verdwijnt en maakt plaats voor woningbouw” is regelmatig genoemd in de gesprekken. Het was dan een realiteit in de wijk of er waren uitgewerkte plannen voor. Bewoners hebben hierbij het gevoel dat groen regelmatig het onderspit delft, er geen tot weinig compensatie voor komt en vooral het roeien van volwassen bomen vindt men treurig.

Er is duidelijk verschil tussen beleid en uitvoering: waar gaat het mis?

Aanbevelingen

= Groen in de belangstelling.

Koester de tevredenheid, betrokkenheid en verantwoordelijkheid van (wijk)bewoners bij het groen.

= Schenk meer aandacht aan het kleine groen.

Het groen dichtbij huis is in beleving van de Rotterdammers belangrijk. Het lijkt te weinig expliciet aan de orde te komen in de diverse beleidsnota's en snippergroen lijkt hiermee te worden vergeten. Door wijkbewoners wordt snippergroen regelmatig genoemd als plekken waar het onderhoud matig is of geheel afwezig. Hier ligt een mogelijkheid de groenbeleving en betrokkenheid van bewoners bij hun omgeving te verbeteren.

= Mag het iets meer feest zijn?

Een duidelijke wens van de Rotterdammers is - niet onrealistisch - meer kleur en variatie in het huidige groen. Maak het wat weelderiger door afwisseling van verschillende soorten planten en bomen, zowel groene als bloeiende. De waardering voor de recente plaatsing van bloembakken/plantenschalen is groot maar kleur is ook op andere manieren te realiseren. Wees creatief met groen.

= De groene opvoeding.

Er zijn tal van educatieve mogelijkheden, zoals schooltuinen, kweekbakken in de klas of volkstuintjes in de buurt. Stimuleer de bestaande initiatieven en initieer nieuwe mogelijkheden.

= Inrichting meer gericht op het gebruik.

Een ontwerp op papier kan zondermeer prachtig zijn, maar eenmaal uitgevoerd en in gebruik genomen komen de mankementen boven water. Bij de uitvoering verliest het ontwerp, vaak door geldgebrek, kwaliteit. In het gebruik kan een parkje tot kinderspeelplaats worden of een oorspronkelijk vijvertje, dicht gemaakt vanwege gevaar voor kleine kinderen, verworden tot een verwaarloosd bloemenperkje. Realiseer in de ontwerpfasen betrokkenheid van bewoners door inzet van diverse participatiestrategieën.

Schouw na de realisatie van een 'groenontwerp' regelmatig het wie, wat, waarom van het gebruik. Verbind conclusies aan deze gebruikschouwen en schroom niet om aanpassingen uit te voeren.

= Onderhoud en beheer.

In vergelijking met andere grote steden lijkt er in Rotterdam weinig geld voor onderhoud en beheer. Zorgvuldig onderhoud en beheer vragen continue inzet en ruimere financiële mogelijkheden. Ook bij dit thema geldt: zet meer in om bewoners erbij te betrekken. Ook in de praktische uitvoering zoals bij het Opzoomeren en andere kleinschalige straatinitiatieven.

= Koester de parken.

Er wordt intensief gebruik gemaakt van de diverse stadsparken van Rotterdam. Schouw ze op het huidige gebruik en op behoefte aan toilet-, afval- en barbecuevoorzieningen en pas ze aan.

= Communicatie.

De ingrepen voor nieuwe woningbouw gaan vaak gepaard met het verdwijnen van groen. Men weet dat er bebouwing komt, maar men ervaart, als de bouw eenmaal gestart is, dat men groen verliest. Kies voor zorgvuldige communicatie en denk na over positieve compensatie.

= *Versnipperd beleid voor snippergroen?*

De Productiegroep Groen heeft de indruk dat er mooie algemene groenvisieplannen zijn, maar mist de aansturing en coördinatie op het kleine groen. Organiseer een discussie over het kleine groen met de vraag of het kleine groen beter tot zijn recht komt bij een stedelijke opgave.

BIJLAGE 1 Voorbeeld leidraad/vragen groengesprekken

Een goed groengesprek

Instructie:

Het doel: in gesprek gaan met bewoners om hun beleving van het groen in hun wijk te achterhalen.

De vragen zijn een richting voor het gesprek: dus niet alle vragen hoeven exact te worden gesteld. De stellingen moeten wel. Kruis aan 'eens', 'oneens' of 'geen mening'. Kruis ook aan vrouw/man/leeftijd.

Schrijf ter plekke in steekwoorden de antwoorden en werk het later uit. Doe dit snel anders ben je het vergeten en schrijf dan uitgebreid alles op wat de bewoners jou verteld hebben.

Sluit het gesprek af met het aanbieden van het cadeautje en geef een folder van het BurgerPanelRotterdam.

Inventarisatie	
	<ul style="list-style-type: none"> • Dichtbijzijnde grasveld/groen • Zijn er bomen bij u in de straat? • Komt u snel bij een park? • Zijn er tuinen? Worden deze goed onderhouden? • Zijn er bloembakken? Worden deze goed onderhouden?
Ervaring	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe ervaar je het groen? • Wat vindt u van het groen? • Waar geniet u van het groen? • Wat vindt u van het onderhoud? • Wat zou je met het groen willen doen?
Stellingen	
	<ul style="list-style-type: none"> • Rotterdam is een groene stad • Liever minder groen en betere kwaliteit • Onderhoud is het grootste probleem • In rijkere buurten is het groen ook mooier.
Man/vrouw	Leeftijd: 20-40 jaar / 40-60 jaar / 60 jaar en ouder

BIJLAGE 2 Uitnodiging wijkbewoners

UITNODIGING

Het BurgerPanelRotterdam (geïnstalleerd in september 2006) toetst als een groep betrokken inwoners - gevraagd en ongevraagd - de kwaliteit van de dienstverlening van de gemeente Rotterdam. Het panel wil hiermee een positieve bijdrage leveren aan het leefklimaat van de stad. Onderwerpen als *De bekendheid van de Stadswinkels* en *Hoe ik mijn fiets stal ...* zijn al onder de loep genomen, en op dit moment houdt het panel zich bezig onder meer met de vraag:

Hoe beleven de Rotterdammers het openbare groen in hun wijk?

Graag nodigt de 'groen'groep van het BurgerPanelRotterdam u en uw wijkgenoten uit voor

**een goed groengesprek
op zaterdag 12 mei 2007
12.00 - 15.00 uur**

**bij de groenkraam van het BurgerPanelRotterdam op
het Marinus Bolkplein, bij wijkgebouw het Peil**

Kom praten met Ans, Femia, Gunlay, Maria, Marijke, Pim of Winifred!
Kijk voor meer informatie op de website www.burgerpanelrotterdam.nl
of bel Mo Smit, 06 11 49 28 55

Het BSA (Bewoners Steunpunt Alexanderpolder) vindt groen in de wijk van belang en werkt daarom mee aan deze actie van het BurgerPanelRotterdam.

BIJLAGE 3 Geraadpleegde literatuur

- Groenplan Rotterdam, Uitvoeringsprogramma 2005
- Meerjaren Investeringsprogramma Buitenruimte 2006-2020
- Stadsvisie Rotterdam, Ruimtelijke Ontwikkelingsstrategie 2030

BIJLAGE 4 Cijfers groengesprekken

Bospolder-Tussendijken: 80 gesprekken

Stellingen

	Eens	Oneens	Geen mening
Rotterdam is een groene stad.	31	44	5
Liever minder groen en betere kwaliteit.	29	44	7
Onderhoud is het grootste probleem.	44	26	10
In rijkere buurten is het groen ook mooier.	35	17	28

Kop van Zuid: 49 gesprekken

Stellingen

	Eens	Oneens	Geen mening
Rotterdam is een groene stad.	12	34	3
Liever minder groen en betere kwaliteit.	10	33	6
Onderhoud is het grootste probleem.	18	27	4
In rijkere buurten is het groen ook mooier.	30	13	6

Het Lage land: 33 gesprekken

Stellingen

	Eens	Oneens	Geen mening
Rotterdam is een groene stad.	16	14	3
Liever minder groen en betere kwaliteit.	3	27	2
Onderhoud is het grootste probleem.	14	18	1
In rijkere buurten is het groen ook mooier.	10	15	8

Totaal aantal gesprekken: 162

Stellingen

	Eens	Oneens	Geen mening	Totaal
Rotterdam is een groene stad.	59	92	11	162
	36%	57%	7%	100%
Liever minder groen en betere kwaliteit.	42	105	15	162
	26%	65%	9%	100%
Onderhoud is het grootste probleem.	76	71	15	162
	47%	44%	9%	100%
In rijkere buurten is het groen ook mooier.	75	45	42	162
	46%	28%	26%	100%

Man	Vrouw	20-40 jaar	40-60 jaar	60 jaar of ouder
52	110	56	63	43
32%	68%	35%	39%	26%